

Sosiaali- ja terveysministeriö
Kirjaamo
PL 33
00023 Valtioneuvosto

Lausuntopyyntönnö 25.9.2015, STM028:00/2015

Suomen Kuntaliiton ja Kunnallisen työmarkkinalaitoksen lausunto maatalouden lomitusjärjestelmien työryhmän muistiosta sekä luonnoksesta hallituksen esitykseksi

Kunnallinen työmarkkinalaitos ja Kuntaliitto kiittävät mahdollisuudesta lausua työryhmän muistiosta sekä luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja antavat yhteisen lausunnon. Lain jatkotyössä tulee huomioida, että raporttia ja lakiehdotusta on valmisteltu työryhmässä, jossa mukana on ollut mm. Kuntaliiton edustaja jäsenenä ja Kunnallisen työmarkkinalaitoksen edustaja asiantuntijana, mutta lausunnon tulut raportti on valmistunut virkatyönä, eikä se siis ole työryhmän esitys. Lainvalmistelun jatkotyötä varten perustettaviin työryhmiin tulee kutsua sekä Kuntaliiton että Kunnallisen työmarkkinalaitoksen edustajat.

Lisäksi Kuntaliitto ja Kunnallinen työmarkkinalaitos pitävät tärkeänä, että lausuntopyyntö on lähetetty kaikkiin paikallisyksiköitä hallinnoiviin kuntiin, jotta niissä kunnissa voidaan arvioida esityksen vaikutuksia sekä kuntien mahdollisuuksia sitoutua jatkossakin palveluiden tarjoamiseen. Maatalouden tuotanto- ja tilarakenne vaihtelee eri puolilla maata ja myös lakiesityksessä olevat muutokset vaikuttavat eritavalla eri alueilla.

Lomitusjärjestelmään esitetyillä muutoksilla on merkittävästi vaikutuksia kunnissa sekä elinkeinon harjoittamisen ja kunnan elinvoiman näkökulmasta että palvelun tuottaja- ja työnantajanäkökulmasta. Lakiesitys sisältää runsaasti muutoksia mm. rahoitukseen, yrittäjän oikeuteen saada palveluita sekä paikallisyksikön vastuisiin ja velvoitteisiin ja henkilöstön määrän sopeuttamiseen uuteen tilanteeseen.

Kuntaliitto ja Kunnallinen työmarkkinalaitos ovat huolissaan lomitusjärjestelmään kohdistuvien muutosten vaikutuksesta kuntien mahdollisuuksiin ja halukkuuteen jatkaa maatalouslomituksen järjestämistä. HE:n sisältämien hallintorahan leikkausten ja alv-korvauksen poistamisen toteutuminen ovat selkeä uhka sekä nykyisen järjestelmän jatkuvuudelle että uuden organisaatiomallin toimintaedellytyksille. Myös voimakkaasta rakennemuutoksesta johtuva lomituspäivien väheneminen vaikuttaa hallintorahan määrään. Näiden tekijöiden yhteisvaikutus on merkittävä ja tulee ottaa huomioon uudistuksessa.

Lain valmistelun ja voimaantulon aikataulu on liian tiukka ja annettu lausuntoaika on liian lyhyt kuntien kuulemiselle. Lakiesitys sisältää paljon muutoksia, jotka edellyttävät koulutusta ja muutoksia paikallisyksiköissä. Ei ole realistista ajatella, että lainsäätäminen ja toimeenpano sekä sen jälkeen ko. muutoksista tiedottaminen ja koulutus olisi mahdollista toteuttaa siten, että paikallisyksiköt voisivat toimia uusien määräysten mukaisesti jo 1.1.2016 lukien. Koska lakiesitys johtaisi paikallisyksiköissä henkilöstön vähentämiseen, tulee valmistelussa huomioida myös tulevat yt-neuvottelut sekä työntekijöiden uudelleensijoitus- ja koulutuskustannukset sekä niihin tarvittava rahoitus.

Lausunto maatalouden lomitusjärjestelmien kehittämistyöryhmän loppuraportista

Raportti on hyvin laadittu ja antaa kattavan kuvan lomituspalveluiden järjestämisestä. On tärkeä, että lomituspalveluiden kokonaisuudistuksen välttämättömyys ja valmistelutyön välitön jatkamisen tarve on kirjattu raporttiin (mm. kappale 8). Raportin kohdassa 1.2 todetaan hallitusohjelmaan viitaten, että "... lomitusjärjestelmä uudistetaan yrittäjälähtöisesti". Tätä kirjausta tulisi täsmentää esim. siltä osin, että uudistus tarkoittaa mm. yrittäjän vastuun lisääntymistä.

On hyvä, että raportissa (kappale 7) on kuvattu vaihtoehtoisia malleja lomituksen järjestämiseksi. Kuntaliitto ja Kunnallinen työmarkkinalaitos ovat korostaneet, että uudistuksen valmistelussa tulee olla mukana myös palveluiden organisoinnin uudistamisen tarve. Työryhmän työskentelyn painopiste oli nyt esitettyjen lomituspalvelulain muutosten käsittelyssä. Organisointiin liittyviä reunaehdot nousivat esille työryhmän asiantuntijalausunnoissa, mutta niitä käsiteltiin vähän, lähinnä kahdessa viimeisessä kokouksessa. Siten kappaleen 7 otsikko "*Työryhmän hahmottelemat mallit*" ei anna täysin oikeaa kuvaa työryhmätyön sisällöstä.

Raportissa kuvatut vaihtoehdot ovat, kuten lausuntopyynnössäkin mainitaan, vasta alustavia hahmotelmia, jotka vaativat vielä paljon työstämistä. **Tässä vaiheessa Kuntaliitto ja Kunnallinen työmarkkinalaitos ei näe tarkoituksenmukaisena arvioida esitettyjen vaihtoehtojen toteuttamiskelpoisuutta**, vaan korostaa, että uudistuksen valmistelua tulee jatkaa välittömästi ja vaihtoehtojen pohtimiselle on varattava riittävästi aikaa. Lisäksi on erittäin tärkeää, että myös uudistuksen toimeenpanolle varataan riittävän pitkä siirtymäaika.

Työryhmäraporttiin on kirjattu toivomus siitä (kohdat 6.2 ja 8), että kunnat jatkaisivat paikallishallinnon hoitamista nykyiseen tapaan kunnes uusi toimeenpanojärjestelmä voidaan ottaa käyttöön. **Lakiesityksessä ei kuitenkaan oteta kantaa lomitusjärjestelmän organisointia koskeviin muutostarpeisiin.** Esitys lähtee siitä, että toiminta jatkuu kuntien ja Melan vapaaehtoisiin sopimuksiin perustuvan toimintamallin mukaan. Tämä siitä huolimatta, että useat asiantuntijat ovat tulkinneet nykyisen järjestelmän olevan ristiriidassa EU:n kilpailu- ja valtiontukisäädösten kanssa. Myös raportissa (kohta 6.1.) on otettu selkeä kanta siihen, että lomituspalveluiden tuottaminen tapahtuu kilpailutilanteessa markkinoilla, koska palveluita tuottaa kuntien lisäksi myös joukko yksityisiä palveluiden tuottajia. Näitä asioita ei kuitenkaan mainita lakiesityksessä. Hankintalainsäädäntö lähtökohtaisesti edellyttää, että lomituspalveluiden järjestäminen tulee kilpailuttaa. Kunta voi osallistua kilpailutukseen vain, mikäli lomituspalvelut on yhtiötetty. Kunta ei voi toimia kuntaorganisaationa kilpailutilanteessa markkinoilla.

Ongelmaksi siirtymäaikana voi tulla se, että tällä hetkellä mikään lainsäädäntö ei anna kunnille oikeutta tuottaa lomituspalveluita kuntaorganisaatiomuodossa. Em. raportin kirjaus vaikuttaa erikoiselta, koska se ei turvaa kuntien oikeudellista asemaa, jos toimintarakenne tulee EU:n komissiolle tehdyn kantelun tai Kilpailu- ja Kuluttajavirastolle (KKV) tehdyn toimenpidepyynnön johdosta selvitettäväksi. Kuntien kannalta olisi selvintä, että lainsäätäjät mahdollistaisi oikeudellisesti ko. toiveen toteuttamisen, mikäli sitä pidetään tässä tilanteessa välttämättömänä.

Kun maatalouslomitusta koskevaa lainsäädäntöä nyt muutetaan, niin voisiko kyseisen lainsäädännön muuttamisen yhteydessä olla mahdollista säätää kansallisesti,

esim. väliaikaisesti siirtymäsäännöksen tai muun säännöksen kautta se, että kunnilla on kuntaorganisaatiomuodossa oikeus tuottaa kyseiset palvelut, kunnes kansallisella tasolla lomituspalveluiden toimeenpanorakenne on uudelleen arvioitu kokonaisuudessaan. Tämä antaisi ainakin kansallisesti kunnille mahdollisuuden tuottaa palvelut siirtymäaikana kuntaorganisaatiomuodossa. Kuntien oikeudellisella asemalla tarjota lomituspalveluita toimeksiantosopimukseen perustuen on merkitystä silloin, kun kunnat arvioivat sitä, jatkavatko ne toimeksiantosopimuksia Melan kanssa.

Lisäksi haluamme tuoda esille, että EU:n valtiontukisäännöskysymykset eivät ratkea lopullisesti aivan niin yksinkertaisesti kuin 7.4 kohdassa on esitetty. Jäsenvaltio ei voi täysin vapaasti sulkea kilpailua pois markkinoilta säätämällä kyseinen tehtävä kunnan tai valtion lakisääteiseksi tehtäväksi. Tämä kannattaa selvittää, mikäli kyseinen vaihtoehto tulee oikeasti esille jatkovalmistelun yhteydessä. EU:n perussopimuksen määräyksiä ei voi kevein perustein sivuuttaa kansallisella lainsäädännöllä.

Kuntaliitto ja Kunnallinen työmarkkinalaitos ovat nostaneet esille kunnan lomituspalveluita tekevien työntekijöiden aseman tulevissa muutoksissa, mutta tätä asiaa ei ole huomioitu lakiesityksessä. Raportissa asia on lyhyesti sivuttu kappaleessa 7, missä todetaan seuraavasti: *” Myös kuntien henkilöstön asianmukaiset sopeuttamistoimet ja uusien lomituspalveluja tarjoavien yritysten perustaminen vaativat aikaa.”* Tämä on otettava huomioon, vaikka yleinen kilpailuneutraliteetti edellyttää, että lomituspalveluiden tuotanto olisi jo nyt avoin kilpailulle. **Henkilöstön sopeuttamisjärjestelyjä ei tule jättää yksin kuntien kannettavaksi.** Tässä yhteydessä tulee keskustella siitä, että tulisiko valtion palveluorganisaatio, jos sellainen ylipäänsä perustetaan, perustaa liikkeenluovutusperiaatteilla. Tämä voi osaltaan turvata kuntien mahdollisuutta sitoutua hoitamaan palvelut myös tulevilla siirtymäajalla.

Raportissa sivulla 18 on todettu, että *”Lomahallinnon kustannustehokas hoitaminen edellyttää jo lyhyellä aikavälillä paikallisyksiköiden fuusioita, jolloin entistä harvemmat kunnat joutuvat ottamaan vastuun entistä suuremmista toimialueista”.* Tässä vaiheessa, jossa sekä tuleva organisaatiomalli että rahoitus ovat avoinna, ei kannata laskea sen varaan, että naapuripaikallisyksikköjä ylläpitävien kuntien kannattaisi laajentaa yksikköjensä toimialuetta. Uudistuksessa tulee varmistaa että nykyisellä mallilla voidaan jatkaa siirtymäaikana hallitusti siten, että lomituspalveluista vastaavilla kunnilla on siihen sekä oikeudellinen asema että riittävät resurssit. Lisäksi olisi tärkeää, että HE:ssä määriteltäisiin jonkinlainen aikataulu uuden toimeenpanojärjestelmän toteuttamiselle, jotta paikallisyksiköt pystyisivät hallitusti suunnittelemaan toimintaansa.

Kappaleessa 8 jatkovalmistelujen viimeisessä kohdassa todetaan, että *”olisi mietittävä keinoja, joilla yksityistä lomituspalvelujen tuotantoa saataisiin lisääntymään, jotta hallitusohjelmaan kirjattu tavoite palvelusetelin käytön edistämisestä voisi toteutua”.* Tämä on ristiriidassa lakiesityksen alv-korvauksen poistoa koskevan linjauksen kanssa, koska **alv-korvauksen poistaminen vaikuttaa nimenomaan ostopalveluna hankittavan lomituksen kiinnostavuuteen.** Mikäli tavoitteena on yksityisten lomituspalveluiden lisääntyminen tulevaisuudessa, tulisi siihen suuntaan rohkaista jo nyt ja erityisesti siirtymäkauden aikana, koska yksityisten palveluiden lisääntyminen ei tapahdu hetkessä. ALV-korvauksen poistaminen voi vaikuttaa ostolomituspalveluiden käyttöä vähentävästi. Säästöistä johtuvat muutokset palveluiden järjestämisessä, johtavat ainakin lyhyellä aikavälillä myös ostopalveluiden käyttö vähenee kunnan työntekijöiden työllistämisen kautta.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjien lomituspalvelulain ja turkistuottajien lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

Kuntien kulut palveluiden tuottamisesta tulee korvata täysimääräisenä mukaan lukien alv-kustannukset. Raportin kohdassa 2.4 todetaan, että mela korvaa paikallisyksiköille lomituksesta aiheutuneet kustannukset. Keväällä 2015 Kuntaliiton tekemässä kyselyssä yli puolet vastaajista ilmoitti, että nykyinen hallintoraha ei riitä hallintokuluihin, vaan kunnat käyttävät omia rahojaan lomitukseen. Esityksen sisältämät hallintorahan leikkaukset ja alv:n korvaamisen poistaminen tulisivat vaikuttamaan merkittävästi kuntien mahdollisuuksiin huolehtia palveluiden tuottamisesta.

Vuoden 2016 talousarvioesitys sisältää 20 miljoonan euron säästötavoitteen lomituspalveluissa, joka sisältää kuntien ALV-korvauksen poistamisen (1,9 milj. euroa). Hallitus on linjannut jatkavansa valtionalouden menokehysmenettelyä. Menosäännön tarkoitus on rajoittaa veronmaksajan maksettavaksi koituvien menojen kokonaismäärää. Hallitusohjelman liitteessä 6 on lomituspalveluiden osalta kirjattu vaikutuksina julkisen talouden kustannuksiin säästönä 20 miljoonaa euroa, joka vastaa esitettyä valtion kustannusten leikkauksia. ALV-korvauksen poisto ei kuitenkaan vähennä vastaavasti kuntien tehtäviä, vaan kuntien kustannukset nousisivat muutoksen johdosta vastaavasti eli noin 2 miljoonaa euroa. Jotta julkisen talouden säästö (veronmaksajan maksettavaksi koituvien menojen kokonaismäärä) olisi esitetyt 20 miljoonaa euroa, niin kuntien tehtäviä tulisi vähentää vastaavasti eikä ainoastaan siirtää valtion kustannusten leikkauksia kuntien maksettavaksi.

Lisäksi talousarvioesitys sisältää 3 miljoonan euron eli 19 prosentin säästötavoitteen lomituspalveluiden hallinnosta aiheutuviin kustannuksiin, jotka kohdistuvat sekä kuntien että Melan hallintorahaan. Säästötavoitteissa ei huomioida ollenkaan aiempia säästötoimenpiteitä eikä rakennemuutoksesta johtuvaa lomituspalveluiden vähentämistä. Vuoden 2013 jälkeen lomituspalveluiden kustannuksia on onnistuneesti pienennetty sekä rakennemuutokseen vastaamisen kautta että toiminnan tehostamisen kautta ja nämä molemmat tulee huomioida säästöjä kohdennettaessa.

Lisäksi paikallisyksiköiden mahdollisuus toimia taloudellisesti ja tehokkaasti pitää turvata myös siten, että paikallisyksiköille annetaan riittävät välineet ja laitteet, jotta ne voivat hoitaa tehtävänsä esim. työvuorosunnitteluun ja työaikalaskentaan liittyen. Nykyiset ohjelmat eivät huomioi kaikkia KVTES- sopimusmääräyksiä ja tästä johtuvat käsin tehtävät korjaukset lisäävät hallinnon työmäärää. Mikäli kuntien valtionosuuksiin tehdään säästöjä, hallitus vähentää kuntien tehtäviä samassa suhteessa.

Lomituspalveluiden arvonlisäverot ovat kuntien lopullisia kustannuksia, jotka tulee korvata kunnille jatkossakin. Lakiesitys sisältää muutoksen, jonka mukaan kunnille ei jatkossa korvattaisi lomitustoiminnan kustannuksiin sisältyvää arvonlisäveroa. Esitysluonnoksessa on esitetty, että vaikka kunnilta peritään valtiolle niiden palautuksena saamat arvonlisäverot ja ne siten jäävät kuntien lopullisiksi kustannuksiksi, niin niitä ei jatkossa tulisi korvata kunnilla, koska takaisinperintä ja korvaukset eivät täysin kohtaa eri kuntien kesken.

Suomen kansallinen arvonlisäverojärjestelmä on toteutettu arvonlisäverodirektiivin mukaisesti siten, että verottomaan toimintaan kohdistuvien hankintojen arvonlisävero jää aina kunnille lopulliseksi kustannukseksi ja korvauksia maksettaessa sitä tulee siten kohdella kuten muita menoja ja kustannuksia. Lomitustoiminta on kunnille toimeksiantotehtävä, jonka kustannukset tulee korvata kunnille kokonaisuudessaan sisältäen myös arvonlisäveron osuuden. Kyse ei ole tuplakorvauksesta.

Kunnalla ei ole vähennysoikeutta verotonta lomitustoimintaa varten tekemistään hankinnoista. Niiden tehtävien osalta, mitkä kunnissa käsitellään vähennysjärjestelmässä, kunnat eivät ole oikeutettuja korvaukseen arvonlisäveron osalta, koska kunnilla on vähennysoikeus eikä arvonlisäveroa tältä osin peritä kunnilta takaisin. Palautusjärjestelmässä käsiteltävät verot jäävät kuntien kustannukseksi, koska ne ovat arvonlisäverojärjestelmän voimassa ollessa aina peritty takaisin kunnilta eikä tähän

ole esitetty muutosta. Arvonlisäverojärjestelmää koskevan hallituksen esityksen 88/1993 (s. 31–32) mukaan takaisinperinnän tarkoituksena on jättää arvonlisäveron osuus kuntien eikä valtion rasitukseksi. Sama on todettu luonnoksessa viitatussa hallituksen esityksessä 130/2001 (s. 8), kun arvonlisäveron palautusten takaisinperinnästä luovuttiin.

Luonnoksessa on esitetty, että menettely ei ole perusteltu, koska se ei kohdennu oikein eri kuntien kesken. Esitysluonnoksessa viitatuilla hallituksen esityksillä (HE 130/2001 ja 123/2002) nimenomaan haluttiin parantaa takaisinperinnän kohdentumista aiempaan järjestelmään verrattuna, mutta ei kuitenkaan haluttu siirtyä hallinnollisesti raskaaseen järjestelmään jossa saatuja palautuksia seurattaisiin ja perittäisiin takaisin vuosittain kuntakohtaisesti (jolloin palautukset ja takaisinperintä kohdentuisivat vuosittain absoluuttisesti oikein). Nyt esitetty muutos on vastoin vuoden 2002 uudistuksen yhteydessä linjattuja periaatteita. Lomituspalveluiden hankintojen arvonlisäverot, jotka nyt esitetään jätettäväksi korvaamatta jatkossa, on otettu huomioon leikkauksena kuntien yhteisövero-osuudessa. Kuntien yhteisöveron jakoosuudesta on tällöin leikattu 772 miljoonaa euroa. Leikkauksen kohdentumisessa kuntien kesken on varmasti muitakin ongelmia, mutta kyse on ollut kokonaisratkaisusta jonka katsottiin kohdentuvan kokonaisuudessaan kuntien kesken oikeudenmukaisemmin kuin aiemmassa järjestelmässä. Nyt esitetyn 2 miljoonan euron arvonlisäverojen erottaminen järjestelmästä ei ole missään määrin perusteltua. Jos kunnille ei enää korvata lomituspalveluiden arvonlisäveroja kustannuksena, ne tulee palauttaa kunnille korottamalla vastaavasti kuntien yhteisöveron jako-osuutta. Muutoin kyseiset arvonlisäverot jäävät kuntasektorin kustannukseksi kahteen kertaan. Tämä ei ole arvonlisäverodirektiivin hengenmukaista eikä ole mitään perustetta, että valtion puolesta toimeksiantotehtävänä suoritetusta työstä muodostuu tämäntapaisia kustannuksia kuntasektorille.

Työryhmän työskentelyn aikana on lisäksi esitetty, että lomitusjärjestelmän korvausten sopeuttamiseksi uusiin valtioneuvoston päätöksiin lomituspalvelulakien mukaisina valtion korvaukseen oikeuttavina kustannuksina ei voitaisi pitää lomituspalveluista aiheutuvia arvonlisäveroja. Edellä esitetyille väitteille ei Kuntaliiton näkemyksen mukaan ole perusteita.

Valtiontuen suuntaviivojen kohta 86 kuuluu: *”Arvonlisävero (alv) ei ole tukikelpoista, paitsi jos se kansallisen alv-lainsäädännön mukaan on palautukseen oikeuttamaton”*. Esitysluonnoksessa on esitetty kysymys *”pidetäänkö näitä kustannuksia palautukseen oikeuttamattomina siinä mielessä, kuin valtiontuen suuntaviivoissa tarkoitetaan.”* Maatalouden valtion tuen uusien suuntaviivojen tulkinnan osalta Kuntaliitto on lähestynyt Euroopan komission maatalouden- ja maaseudun kehittämisen pääosastoa (European Commission DG Agriculture and rural development). Yksikön varajohtajalta (Helena Vangby) 25.8.2015 saadussa sähköpostivastauksessa Kuntaliitolle todetaan muun muassa, että muutos ei edellytä palautuskelpoisen arvonlisäveron katsomista tukikelvottomaksi silloin, kun se kansallisessa järjestelmässä on katsottu tukeen oikeuttavaksi kustannukseksi. Lisäksi vastauksessa on todettu, että linjaus on yhdenmukainen EU:n rakennerahastojen osalta vuonna 2013 tehdyn muutoksen kanssa. Rakennerahastoista Suomen kunnille korvataan muutoksen jälkeen edelleen myös palautukseen oikeuttavat arvonlisäverot, koska niiden katsotaan Suomen järjestelmässä jäävän kuntien lopulliseksi kustannukseksi. Täten on myös lomituspalveluiden hankintoihin liittyvien arvonlisäverojen osalta.

Kuntaliiton Komissiolta saamien tietojen valossa uudet valtioneuvoston päätökset eivät edellytä lain muutosta lomituspalveluiden arvonlisäverojen korvattavuuden osalta. Arvonlisäverojen takaisinperintä kunnilta on lomituspalveluita vastaavien toimintojen osalta toteutettu pienentämällä kuntien saamaa yhteisövero-osuutta vuodesta 2002 lähtien. Arvonlisäverot jäävät siten kuntien lopulliseksi kustannukseksi jo kyseisen leikkauksen kautta eikä samaa leikkausta voida tehdä kahteen kertaan. Lomituspalveluiden hankintojen arvonlisäverot tulee siten korvata kunnille täysimääräisesti jatkossakin.

Lakiesitys sisältää jonkin verran muutosesityksiä, jotka helpottavat paikallisyksikön toimintaa sen sovittaessa yhteen yrittäjän oikeutta saada palveluita ja työnantaja vastuita suhteessa työntekijöiden oikeuksiin. Jotta paikallisyksikkö voisi täyttää velvoitteensa, tulisi lakiesitykseen tehdä vielä joitakin tarkennuksia:

7 §: Sijaisapu työkyvyttömyyden perusteella:

- Esityksen mukaan sijaisapua voisi saada enintään 20 päivää vuodessa. Ilman sairaanhoitajan, terveydenhoitajan tai lääkärin todistusta sijaisapua voisi saada 7 päivää kalenterivuodessa. Olisi perusteltua edellyttää, että yli 7 päivän sijaisavun saamiseksi tulee toimittaa lääkärintodistus.

7 b §: Sijaisapu sairaan lapsen hoitoa varten:

- Esityksen mukaan maatalousyrittäjällä olisi oikeus saada sijaisapua äkillisesti sairastuneen lapsen hoitamiseksi tai hoidon järjestämiseksi enintään neljäksi päiväksi sairausjaksoa kohden. Lakiehdotusta tulisi muuttaa siten, että oikeus sijaisapuun olisi enintään *"neljä peräkkäistä päivää sairausjaksoa kohden"*.
- Lain perustelujen mukaan paikallisyksikön pyynnöstä on esitettävä luotettava selvitys. Velvollisuus esittää luotettava selvitys tulisi kirjata myös lainkohtaan.

8 §: Vuosiloma- ja sijaisapupäivän kesto:

- Lomituspäivän keston määrittely ehdotetaan muutettavaksi nykyistä kaavamaisemmaksi. Lomitustyö on fyysisesti tavanomaista työtä raskaampaa ja tapaturma-altista työtä, minkä vuoksi lomituspäivän keston määrittelyssä tulisi huomioida, että yksittäisten työntekijöiden työkyky ja ammattitaito vaihtelee. Työnantaja ei voi edellyttää kaikilta samaa työkykyä ja nopeutta tehtävien suorittamisessa. Kestossa tulisi huomioida myös lomitusajankohta.
- Esityksen mukaan kokonaistyöajassa otettaisiin huomioon vain maatalousyrittäjien päivittäin välttämättömät kotieläinten hoitotyöt. Lain perusteluissa tulisi tarkentaa mitä tarkoitetaan välttämättömillä töillä.
- Tehtäväosuuden määrittelyä tulee voida muuttaa myös paikallisyksikön aloitteesta

8 b §: Lomituspalvelutehtävät:

- Lakiehdotuksen mukaan yrittäjällä olisi oikeus saada lomituspalveluja klo 05.30- 20.00 välisenä ajankohtana. Työaikalain 26 §:n mukaan yötyötä on klo 23.00 - 06.00 välisenä aikana tehtävä työ. Yötyötä voidaan teettää vain laissa erikseen mainitussa tilanteissa. Paikallisyksikkö ei voi tarjota lomituspalvelua, jos työntekijä kieltäytyy tulemasta töihin ennen klo 06, koska työntekijää ei voi määrätä tekemään tavanomaista lomitustyötä yötyönä. Tämä tulee ottaa laissa huomioon.
- Lakiehdotuksen mukaan lomitettavat työt eivät saisi olla normaaliin tuotantotapaan nähden poikkeuksellisia. Perusteluissa tulisi vielä tarkentaa mitä tarkoitetaan poikkeuksellisilla työtehtävillä. Perusteluissa tulisi myös tarkentaa mitä tarkoitetaan tehottomalla työskentelytavalla. Lakiin tulisi kirjata, että paikallisyksikön evätessä palvelun, yrittäjä vastaa itse tilan hoidosta niin kauan, kuin asia on mahdollisen muutoksen haun kautta toisin ratkaistu.
- Laissa tai sen perusteluissa tulisi myös tarkentaa mitä tarkoitetaan lainkohtaan kirjatulla eläinsuojelullisella syyllä, jonka perusteella voitaisiin poiketa 2 momentin säännöksistä. Tarkoitetaanko tällä esim. tuotantoeläinten synnytykseen ja välttämättömään sairaushoitoon kuuluvia tehtäviä?

18 §: Paikallisyksikön järjestämien lomituspalvelujen hakeminen:

- Esityksen mukaan paikallisyksikön olisi otettava tutkittavaksi myös määräajan jälkeen saapunut hakemus, jos myöhästymiselle on ollut painavia syitä. Lain perusteluissa tulisi tarkentaa mitä näillä painavilla syillä tarkoitetaan ja missä ajassa palvelu tällaisessa tilanteessa tulisi järjestää ottaen huomioon paikallisyksikön mahdollisuus järjestää palveluita.
- Lainkohtaan tulisi lisätä 23 a §:n kirjaus "*... eikä vuosilomalomituksen tai maksulliseen lomittaja-apuun kuuluvia töitä ole vielä aloitettu*".
- Lakiin tulisi myös kirjata missä ajassa vuosilomaa tulee hakea tilanteessa, jossa vuosiloma on 19 §:n mukaan siirretty esim. sairauden vuoksi.

19 a §: Sijaisavun järjestäminen:

- Lakiehdotuksessa sijaisavun omavastuu-aikaa tarkennettaisiin. Paikallisyksikön olisi järjestettävä sijaisapu siihen oikeutetuille maatalousyrittäjille niin pian kuin mahdollista ottaen huomioon sillä hetkellä käytävissä oleva henkilökunta. Lain perusteluissa tulisi tarkentaa mitä kirjaus "*käytävissä oleva henkilökunta*" tarkoittaa. Tulisi siis tarkentaa paikallisyksikön vastuuta järjestää lomitus yllättävissä tilanteissa

19 b §: Lomittajan työturvallisuus:

- Lainkohtaan tai sen perusteluihin tulisi tarkentaa, että paikallisyksiköllä voi olla mahdollisuus kieltäytyä järjestämästä lomituspalveluiden tarjoaminen myös muissa tilanteissa kuin niissä, joissa maatalousyrittäjä ei korjaa työsuojeluvaltuutetun tai työsuojeluviranomaisen osoittamia puutteita. Esimerkiksi tilanteessa, jossa työterveyslääkäri on todennut, että lomittajaa ei voi terveydellisten syiden vuoksi lähettää tilalle töihin. Kyse olisi viime kädessä tapauskohtaisesta harkinnasta. Lakiin tulisi kirjata, että paikallisyksikön evätesä palvelun, yrittäjä vastaa itse tilan hoidosta niin kauan, kuin asia on mahdollisen muutoksen haun kautta toisin ratkaistu.

Lomituspalveluiden uudelleen organisointi on tarpeellista maatalouden rakennemuutoksen vuoksi edelleen lähivuosina ja lomituspalveluita järjestävissä paikallisyksiköissä toiminnan sopeuttamista ja uudelleen organisointia onkin jo tehty. Lomituspalvelut tulee olla saatavilla koko maassa tasapuolisesti ja laadukkaana. Palvelun saatavuudella on merkitystä sekä toimialan jatkuvuuden ja yrittäjien jaksamisen näkökulmasta mutta myös eläinten hyvinvoinnin ja eläinsuojelun näkökulmasta.

Organisointimuutoksista saatavat säästöt tulevat kuitenkin konkretisoitumaan vasta myöhemmin. Organisaatiomuutosten hallittu toteuttaminen edellyttää riittävän pitkää siirtymäaikaa sekä sitä, että paikallisyksiköille turvataan riittävä rahoitus uudistusten läpiviemiseksi. Lisäksi tulee varautua nopeisiin lainsäädäntömuutoksiin, jos näyttää siltä, että kunnat aikovat irtisanoa toimeksiantosopimuksia. Lomitusjärjestelmään kohdistuvat muutokset sekä lakiesityksen kiireellinen aikataulu voivat aiheuttaa lomituspalveluiden järjestämisessä hallitsemattoman tilanteen ja vähentävät kuntien halua ja mahdollisuuksia jatkaa palveluiden järjestämistä.

SUOMEN KUNTALIITTO

KUNNALLINEN TYÖMARKKINALAITOS

Ritva Laine
Johtaja
Alueet ja yhdyskunnat

Sari Ojanen
Neuvottelupäällikkö